

mus vos bene ordinare, si populo, senatui, clero A
 pœcent integrum reddatis. Quod si minime feceritis,
 ostendetis vos uni parti favisse. Nullius ergo perso-
 nam ante oculos habeatis: quamvis si vobis aliquis
 violenter vellet quæ injusta sunt imponere, missis
 rebus vestris justitiam custodire debeatis. Nam multi
 et vestræ et nostræ regionis episcopi propter Dei
 causas, et de Ecclesiis et de rebus suis jactati sunt,
 et tamen vivunt. Ego non solum impono, sed etiam
 rogô, ut faciatis quæ Deus præcepit, et quæ legistis
 in Evangelio et Apostolo. Si autem discutitis causam,
 vel sub aliquo colore melius causam judicatis. Si au-
 tem indiscussam dimiseritis, datis exemplum sacer-
 dotibus omnino male conversandi. Hæc cum diceret,

Locus hic depravatus sic restituendus est ex Cod. Colbert. Ballerinis indicantibus: aut ipsi iu-
 dicent, aut nos deputemus, qui legibus exsequantur culpas.

THEODORICI, GOTHORUM REGIS,

PRÆCEPTIO QUARTA,

*Sive lex data a gloriosissimo Rege Theodorico [Thiederte] contra illos sacerdotes, qui substan-
 tiam Ecclesiæ fure directo aut vendere, aut donare præsumunt.*

Domitori orvis, præsuli et reparatori libertatis, B enim frustrari sola pontificis voluntate vel cleri pe-
 senatui urbis Romæ, Flavius Theodoricus Rex.

Pervenit ad nos, patres conscripti, de ecclesiæ
 missa utilitate suggestio, et nostræ mansuetudinis
 grata sacri cœtus vestri ordinatio corda pulsavit. Et
 licet post venerabilem synodum ad hujusmodi de-
 creta vestri sufficiat ordinatio sola iudicii, tamen pro
 vestra hujusmodi presentibus oraculis dedimus con-
 solatione responsum; ut nulli fas sit Ecclesiæ cujus-
 libet antistiti sub qualibet alienatione de proprie-
 tate contractus usum fructum plane suum cui salva
 voluerint [Al., voverint] æquitate præstarent. Neque
 regnis debita omnibus vel statui Ecclesiæ res delata.
 Quid enim tam profanum, quam ut hac largientis
 parte violetur arbitrium? Dum quod ad ecclesiam
 quisque voluit pertinere, privatæ [prave] sive vindicent
 per usufructuarie personæ contractum. Ergo si
 quis scelestis ausibus interdicta præsumpserit, et
 ultra usum fructum retinere cupit, episcopo vel clero
 largiente, alienata res protinus cum fructibus a ve-
 nerando præsule vindicetur. Et cætera. Data v. l. d. s.
 Martias Ravennæ, Venantio v. c. consule (anno
 Christ. 507).

IV.

ATHALARICUS, AMALASUINTHA, THEO- DATUS, VEL THEODAHADUS, VITIGES.

*(Horum pietatis et fidei varia monumenta exstant apud Cassiodorum, in Variarum li-
 bris VIII, IX et X. Leges præsertim libri VIII epist. 8, 24, 33 [Patrol. tom. LXIX; col. 739,
 757, 763]; libri IX, epist. 5, 15, 16 [Ibid., coll. 770, 778, 781]; libri X epist. 9, 15, 26, 34
 [Ibid., coll. 798, 808, 815, 822].)*

V.

CLODOVEUS,

REX FRANCORUM.

CLODOVEI REGIS PRÆCEPTUM AD EPISCOPOS POST BELLUM GOTHICUM.

De captivis tum clericis, tum laicis, episcoporum arbitrio et testimonio relaxandis.

Dominiis sanctis et apostolica sede dignissimis epi- C Enuntiant fama, quid actum fuerit vel præceptum
 scolis Chlotovechus rex omni exercitui nostro, priusquam in patriam Gotho

rum ingrederemur, beatitudinem vestram præterire non potuit. In primo quoque de ministerio Ecclesiarum omnium præcepimus, ut nullus ad subripiendum in aliquo conaretur, neque de sanctimonialibus, neque de viduis, quæ in religione domini devotæ esse probarentur. Simili conditione et de clericis, vel illis supradictorum, tam clericorum, quam viduarum, qui cum illis in domo ipsorum consistere videbantur. Idem et de servis ecclesiarum, quos de ecclesiis tractos per episcoporum sacramenta constituerit, præceptum est observare, ut nullus ex ipsis aliquam violentiam vel damnum pateretur. Quod ita ad integrum est agnoscendum, ut ex his supradictis, si aliquis vim captivitatis pertulisset, sive in ecclesia, sive extra ecclesiam, omnino sine aliqua dilatione reddendos esse præcipiamus. De cæteris quidem

A captivis laicis, qui extra pacem sunt captivati, et fuerint approbati, apostolica cui volueritis arbitrii vestri est non negandum. Nam de his qui in pace nostra, tam clerici quam laici, subrepti fuerint, si veraciter agnoscitis, vestras epistolas de anno vestro infra signatas sic ad nos omnimodis dirigatis, et a parte nostra præceptionem latam noveritis esse firmandam. Sic tamen populus noster posit, ut caucæque epistolas vestras præstare fueritis dignati, cum sacramento per Deum, et benedictione vestra dicere non tardetis rem istam quæ poscitur veram esse, quia multorum varietates vel falsitates inventæ sunt, ut comprehendatur, sicut scriptum est: *Perit iustus cum impio* (Genes. xviii). Orate pro me, domini sancti, et apostolica sede dignissimi papæ.

VI. CLOTARIUS, REX FRANCORUM.

CLOTARII REGIS CONSTITUTIO GENERALIS.

Chlodacharius [Clotharius] rex Francorum omnibus agentibus ^b.

Unus est clementiæ principalis necessitatem provincialium vel subjectorum sibi [omnium] populorum provida sollicitus mente tractare, et pro quiete eorum quæcumque juste sunt observanda indita in titulis constitutione conscribere; quibus quantum plus fuerit justitiæ atque integritatis impensum, tantum pronius amor devotionis incumbit. Ideoque per hanc generalem auctoritatem præcipientes jubemus ut in omnibus causis antiqui juris norma [forma] servetur, et nulla sententia a quolibet iudicum vim firmitatis obtineat, quæ modum legis atque æquitatis excedit. In parentum ergo successionibus quidquid legibus decernitur, observetur, omnibus contra impetrandi aliquid licentia derogata: quæ si quolibet ordine impetrata fuerit vel obtenta, a iudicibus repudiata, inanis habeatur et vacua. Si quis in aliquo ordine fuerit accusatus, non condemnatur penitus inauditus; sed si in crimine accusatur, et habita discussione fuerit fortasse convictus, pro modo criminis sententiam excipiat ultionis. Inter Romanos

B negotia causarum Romanis legibus præcipimus terminari. Si quis auctoritatem nostram subreptiæ contra legem eliquerit fallendo principem, non valebit. Si iudex aliquem contra legem injuste damnaverit, in nostri absentia ab episcopis castigetur; ut quod perperè iudicavit, versatim [Forte, vel statim, Hard.] melius discussione habita emendare præret. Nullus per auctoritatem nostram matrimonium viduæ, vel puellæ, sine ipsarum voluntate præsumat expetere; neque per suggestiones subreptiæ rapiantur injuste. Sanctimoniales nullos sibi in conjugium audeat sociare. Ut auctoritates cum iustitia et lege competente in omnibus habeant stabilem firmitatem, nec subsequentibus auctoritatibus contra legem elicitis vacentur; ut oblationes defunctorum ecclesiis deputatæ nullorum competitionibus asserantur, præsentis constitutione præstatamus. Agraria, pascuaria, vel decimas porcorum, ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus; ita ut actor aut decimator in rebus ecclesiæ nullus accedat, ecclesiæ vel clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi, vel genitoris, aut germani nostri ^c in-

^a Duo hujus constitutionis exemplaria vidimus: unum e monasterio Corbeiensi, quod in editione nostra secuti sumus; alterum e bibliotheca Tiliiana quod fuerat olim monasterii Corbionensis, id est, Blesensis sancti Launomari JAC. SIRM.

^b Tilianus, omnibus comitibus. Item paulo post, sibi omnium populorum, et rursus, quæcumque justa sunt; et infra, incumbent. Item, et inanis habeatur. JAC. SIRM.

^c Hæc absunt a Tiliano. Ambigi autem hoc loco jure queat, si ad Clotarium I referatur constitutio, quemnam avum suum vocet, qui clericis immunitatem concesserit: si ad Clotarium II, e quem dicit germanum. JAC. SIRM.

^d Delenda esse verba illa Sirmondum alias monimentum. LAB.